

VÂSİK-BİLLÂH, Abdullah b. Ahmed

**VÂSİK-BİLLÂH,
Abdullah b. Ahmed**(bk. ABDULLAH b. AHMED
el-VÂSİK-BİLLÂH).**VASİLE
(الوصيلة)****Câhiliye devrinde
bazı dinî hükümlere
ve âdetlere konu olan
koyun veya deve.**

Sözlükte "varmak, ulaşmak; bir şeyi bir şeyle birleştirmek" anlamındaki **vasl** (sıla) kökünden türeyen **vasîle** "ulaşan, kavuşan" demektir (*Lisânü'l-'Arab*, "vşl" md.). Terim olarak Câhiliye döneminde belli özellikleri sebebiyle tanrılara adanan, ancak belirli kimselerin yararlandığı koyun veya dişi deveyi yahut onların yavrusunu ifade eder. Câhiliye Arapları, doğurganlıkları veya ilâhlarına sundukları adaklara konu olmaları bakımından deve ve koyunlarına bahîre, sâibe, vasîle ve hâmî gibi isimler vermiş, bu hayvanlar üzerine bazı hükümler bina etmiştir. Buna göre belli özelliklere sahip deve veya koyunlar kadınlara haram olup bunların et, süt ve yününden sadece erkekler faydalanabilirdi. Ölmüş hayvan etinden ise hem erkekler hem kadınlar yararlanırdı. Ayrıca belirli sayıda yavru doğurması yahut erkek ya da dişi doğurması gibi özelliklerine göre deve yahut koyunlar herhangi bir şekilde istifade edilmeksizin tanrılara adanarak serbest bırakılırdı.

Vasîle kabul edilen hayvanların özellikleri konusunda ileri sürülen görüşleri şöylece sıralamak mümkündür: 1. Abdullah b. Abbas'tan gelen rivayete göre bir koyun yedi defa doğurur ve sonuncu kuzu dişi olursa bundan sadece erkekler faydalanabilirdi. Dişi kuzunun ölmesi halinde etinden hem kadınlar hem erkekler yiyebilirdi. Sonuncu kuzu erkek olduğu takdirde etinden erkekler de kadınlar da yararlanabilirdi; ancak sadece erkeklerin faydalandığı kuzunun dişi olması durumunda onun kesilmeden sürüye katıldığı da nakledilir (İbn Kuteybe, s. 147; Mâtürîdî, IV, 357). Koyun yedinci defada erkek ve dişi ikiz doğurursa, "Dişi kuzu erkek kardeşine ulaştı" (vasl) denir ve dişi kuzu erkek kuzu ile birlikte kurban edilmeden bırakılırdı. Bu koyunun eti ve sütü kadınlara haram sayılırdı. Dişi kuzu öldüğü takdirde etinden erkekler gibi kadınlar da yi-

yebilirdi. 2. Saîd b. Müseyyeb'e göre vasîle peş peşe iki defa dişi doğuran genç devedir. Câhiliye Arapları bu tür deveye vasîle der ve onu tanrılarına adayıp serbest bırakırlardı. 3. İbn Hişâm'ın İbn İshak'tan naklettiği rivayete göre vasîle beş defa doğuran ve her defasında ikiz olarak on dişi kuzu meydana getiren koyundur. Bu koyunun daha sonra doğuracağı kuzular kadınlara haram olup onlardan sadece erkekler yararlanabilirdi. Ancak ölen kuzuların etinden hem kadınlar hem erkekler yiyebilirdi. 4. Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ'nın kaydına göre vasîle yedi defa doğuran ve ilk altısında ikiz dişi oğlak, yedincisinde biri erkek, biri dişi olmak üzere yine ikiz oğlak doğuran keçidir. Yedinci doğumda Araplar, "Dişi oğlak erkek kardeşine ulaştı" der ve o keçiyi tanrılarına adayıp salıverirlerdi. Bu keçinin sütünden sadece erkekler yararlanabilirdi. 5. Zeccâc'a göre Câhiliye Arapları koyunun dişi doğurması halinde bunu kendilerine ayırır, erkek doğurduğu takdirde onu ilâhlarına adarlar. Şayet erkekli dişili ikiz doğurursa, "Dişi kuzu erkek kardeşine ulaştı" diyerek erkek kuzuyu tanrılarına kurban etmezlerdi. 6. İbn Hişâm'ın naklettiği diğer bir rivayete göre ise vasîle her batında ikiz doğuran hayvandır. Bu ikizlerden biri erkek, diğeri dişi olursa hayvan sahibi erkeğini kendisine ayırır, dişisini tanrılarına adardı (Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ, I, 322; İbn Hişâm, I, 89-90; İbnü'l-Cevzî, II, 438-439; Âlûsî, VII, 42-43).

İslâm'dan önceki din ve kültürlerde olduğu gibi İslâm'da da kurban ibadeti bulunmakla birlikte bu ibadet gerek Allah'a kulluk açısından gerekse toplumsal yönden kendine özgü bir nitelik taşıır (bk. KURBAN). Özellikle hayvanlık takdis etme veya onları yaratılış amacı dışında putlara ve çeşitli tanrılara adama inancı İslâm'ın tevhid anlayışıyla bağdaşmaz. Allah'ın insanlara bir nimet olarak lutfettiği hayvanların ilâhî bir emir dışında haram kabul edilmesi, bunlardan faydalanma konusunda erkeklerle kadınlar arasında ayırım yapılması ve ölü hayvan etinin yenilmesi de İslâm'ın temel prensiplerine aykırıdır. Diğer taraftan bazı hayvanların takdis yoluyla sâhipsiz ve korumasız bırakılması da uygun değildir. Bu sebeple Kur'an-ı Kerim'de bahîre, sâibe, vasîle ve hâmî diye farklı bir hayvanlar sınıfının belirlenmediği, bu şekilde anılan hayvanlardan faydalanmanın haram kılınmadığı, bazı hayvanlardan sadece erkeklerin yararlanıp kadınlara yasaklanmasının veya ölü hayvan etinin yen-

mesinin haram kılındığı, bu tür iddiaların Allah'a iftiradan başka bir şey olmadığı ifade edilmiştir (el-Mâide 5/103; el-En'âm 6/138-139, 142-145). Hz. Peygamber bu âdetlerle tevhide dayalı İsmâîlî dininin değiştirildiğini, bunu ilk defa Huzâa kabilesi reisi Amr b. Lühay'ın başlattığını ve kendisini cehennemde azap çekerken gördüğünü söylemiştir (İbn Hişâm, I, 76; Buhârî, "Menâkıb", 10; "Tefsîr", 5/13).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, V, 192; *Kâmus Tercümesi*, IV, 139-140; İbnü'l-Kelbî, *Putlar Kitabı: Kitâb al-Asnâm* (trc. Beyza Düşüngen), Ankara 1969, s. 27, 51, 61; Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ, *Me'âni'l-Kur'ân* (nşr. Ahmed Yûsuf Necâtî - M. Ali en-Neccâr), Beyrut 1980, I, 322; Ma'mer b. Müsenâ, *Mecâzû'l-Kur'ân* (nşr. Fuat Sezgin), Kahire 1374/1954, s. 177-181; İbn Hişâm, *es-Sire*, I, 76, 89-90; İbn Kuteybe, *Tefsîru Ğaribi'l-Kur'ân* (nşr. Seyyid Ahmed Sakr), Beyrut 1398/1978, s. 147; Taberî, *Câmi'u'l-beğân*, VII, 56-60; Mâtürîdî, *Te'vilâtü'l-Kur'ân* (nşr. Mehmet Boynukalın), İstanbul 2005, IV, 355-358; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesîr*, II, 436, 438-439; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, XII, 108, 110; Âlûsî, *Rûhu'l-me'âni*, VII, 42-43; Mahmûd Şükrî el-Âlûsî, *Bulûġu'l-ereb* (nşr. M. Behcet el-Eserî), Beyrut, ts. (Dârü'l-kütübü'l-ilmîyye), III, 37-38; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, VI, 206; Murat Sarıçık, *İslâm Öncesi Dönem Câhiliye Kültürü*, Isparta 2002, s. 243-244; Yaşar Çelikkol, *İslâm Öncesi Mekke*, Ankara 2003, s. 173-174.

Casim Avcı

VÂSİLE b. ESKA'

(وائلة بن الأسقع)

Ebü'l-Eska' Vâsile b. el-Eska'
b. Kâ'b (Abdiluzzâ) el-Leysî
(ö. 85/704 [?])**Sahâbî.**

Adının Vâsile b. Abdullah b. Eska' olduğu, ancak dedesine nisbetle Vâsile b. Eska' diye anıldığı zikredilmektedir. Bazılarına göre Eska' Abdullah'ın lakabıdır (İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 626). 9 (630) yılında Tebük Seferi hazırlıklarının yapıldığı günlerde Medine'ye gelip Müslümanlığı kabul etti. Bir gün sabah namazından sonra ashapla görüşmesi esnasında onu gören Resûl-i Ekrem kendisine kim olduğunu ve niçin geldiğini sormuş, Vâsile de iman etmeye geldiğini söylemiş, hoşuna gitse de gitmese de gücünün yettiği her hususta Resûlullah'a itaatle ona biat ettiğine dair bağlılık yemini ederek Müslümanlığı kabul etmişti. Vâsile daha sonra Medine yakınlarında oturan ailesinin yanına döndü. Onun müslüman olduğunu anlayan babasının kendisiyle ilişkiyi kestiği (İbn Sa'd, I, 305), diğer bir rivayete göre ise ona hayır